

Návrh koncepce řízení a rozvoje katedry scénografie pro čtyřleté funkční období 2021 – 2025

Vážené dámy, vážení pánové, drazí kolegové, ctěná komise,

profese scénografa/kostýmního výtvarníka vyžaduje komplexní tvůrčí osobnost, která se pohybuje na pomezí řady oborů. Základním předpokladem pro naši tvorbu není jen výtvarný talent, ale i schopnost rozkrývat možné složité vztahové souvislosti a motivy skryté uvnitř tématu, na jejichž základě posléze formujeme možný prostor, ve kterém se mohou projevit. Úlohou pedagoga scénografie na vysoké škole je, z mého pohledu, zprostředkovat studentovi co nejkompaktnější možný základ, ze kterého bude čerpat a který mu posléze umožní orientaci v profesním životě a kariérní uplatnění jak v ČR, tak v zahraničí a pomůže studentovi najít vlastní, sebevědomou a etickou interpretační cestu.

Výuka na Katedře scénografie pražské DAMU vychází převážně z klasického divadelního prostoru a ctí profesní hierarchii uvnitř inscenačního týmu. Student scénografie dostává během svého bakalářského i magisterského studia velmi kvalitní řemeslný a technologický profesní základ k pochopení principů jevištního a dramatického prostoru ve vztahu k dramatické postavě a tématu a k následné jevištní realizaci. Jeho výuku garantuje skupina zkušených pedagogů v čele s prof. Janem Duškem, která vyznává klasické tvůrčí postupy, respektuje odkaz tradiční scénografické školy prof. Fr. Trösterera, který katedru založil a zajišťuje tímto nutnou profesní kontinuitu. Sám jsem katedru před lety absolvoval a považuji se z tohoto hlediska za “tradicionalistu”. Chci na tyto základní pedagogické postupy, jako vedoucí katedry v budoucnu navázat.

Mou prioritou je z tohoto hlediska klasické kvalitní technologické a divadelní vzdělání, které katedra scénografie v součinnosti s katedrou činoherního divadla, jak na teoretické, tak na praktické úrovni zaručuje, nicméně chci tento základ, po prostudování studijních plánů AMU, ve spolupráci se svými kolegy a s děkanátem upravit a doplnit, s ohledem na komplexitu faktorů, kterou naše profese v současnosti obnáší.

Úlohou výuky scénografie, na kterou kladu důraz, je vedení citlivých a talentovaných jednotlivců výraznými uměleckými osobnostmi a odborníky k vlastní identitě uvnitř realizačního týmu, která má své opěrné body v široké škále uměleckých a humanitních předmětů. V době digitalizace má, dle mých vlastních zkušeností, scénograf ovládat klasické výtvarné technologie – tvůrčí proces a jeho výtvarné vyjádření je vnímáno jako umělecký artefakt, jeho projevu to příkládá na váze, podtrhává to jeho vnitřní integritu a nezaměnitelnost jeho tvorby.

Přestože je výtvarná úroveň na katedře scénografie na vysoké úrovni, rád bych za tímto účelem opět rozšířil výuku o předměty na AVU a UMPRUM, a to formou participace/stáží/ konzultací našich studentů ve vybraných ateliérech malby, kresby, architektury, sochařství, a multimedia, tak jak to bylo možné počátkem devadesátých let. Tuto spolupráci bych rád umožnil jak formou semestrálních stáží, tak formou společných dílen a konzultací v rámci individuální výuky vybraných studentů. Tento krok vyžaduje, po dohodě s vedením školy, sjednocení kreditního systému zúčastněných škol.

Zásadní je pro mě možný přístup k přednáškám z dějin umění, buď na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy nebo na zmíněných akademiích a externí spolupráce s teoretiky oboru, kteří se zabývají podstatou, filozofií a funkcí nejen divadelního prostoru. Rád bych touto cestou umožnil přístup k diskuzi a zkoumání toho, co náš obor v širším a nejen divadelním kontextu definuje a rozšířil platformu pro budoucí

doktorandy našeho oboru, která bude z části nezávislá na katedře teorie a kritiky a katedře činoherního divadla.

Hluboká analytická práce se zdrojem je další nedílnou součástí naší profese. Zdroj je v našem případě často literární (dramatická), či hudební předloha, kulturní kořeny jak autora, tak skupiny, pro kterou je výsledné dílo určené, společenská a politická situace v okamžiku vzniku i interpretace díla, ale i vlastní možná kritická reflexe tvůrce. Součástí výuky našeho oboru mají být předměty a hlavně semináře, které umožní schopnost tyto zdroje a jejich vzájemný vliv detekovat, orientovat se v nich a kreativně s nimi nakládat.

Jedná se o semináře světové a moderní literatury, které probíhají na FAMU. Seminář „Hudba a Vizualita“ prof. Vladimíra Franze, seminář „Prostor, hmota, komunikace“ Karolíny Plickové a doc. Karla Tománka, který probíhá formou přednášek výrazných mezioborových osobností na téma estetika, etika, společnost, politologie etc. Zmíněné předměty jsou součástí výukových programů na fakultách AMU, nicméně studenti katedry scénografie na nich v současnosti neparticipují. Dva předměty bych rád obnovil, a to přednášky z dějin architektury a přednášky hmotného umění, které mě zásadně v průběhu studií formovaly a výrazně definovaly můj vkus.

Komunikace, týmová práce a vzájemná praktická reflexe jsou podstatnou součástí divadelní tvorby. Důležitým aspektem výuky je setkání s výrazným tvůrcem, pedagogem, který ovlivní vžité návyky studenta. Za tímto účelem bych rád vytvořil reciproční prostor pro hostujícího pedagogy na 1 semestr a pro pravidelná setkání s výraznými režijními osobnostmi a uměleckými šéfy divadel a operních domů a se scénografy, kteří představí svou práci, konzultují projekty a postupy studentů a přinesou nový vhled.

Setkání s mladými divadelními tvůrci na půdě DAMU má současně připravit půdu na další, v ČR téměř naprosto opomíjený, krok ve výuce mladých scénografů, který bych rád nastolil, a to nutné asistence ve vybraných současných divadelních projektech/prostorech. Asistence jsou v zahraničí nedílnou součástí přípravy budoucího scénografa, bez nichž se v divadle neumístí a neuplatní. Vzhledem k směřování absolventů nejen na český trh, považuji tyto asistence za nutné. Jejich náplní je technická dokumentace, výroba modelů, protokolování zkoušek, být prostředníkem mezi dílenským/jevištním provozem a režijním týmem, nadále příprava harmonogramu a technické zabezpečení zkoušek, příprava rekvizit etc. Touto opakovanou zkušeností musí projít každý budoucí scénograf v divadlech „západního typu“ - je součástí divadelní tradice, hierarchie a praxe – příprava na reálný chod divadelního provozu.

Dalším nutným krokem je jasná definice zahraničního programu: zintenzivnění možností studentů i pedagogů pravidelně a recipročně participovat na zahraničních stážích ve vybraných uměleckých školách a projektech a navázání partnerství s vybranými zahraničními školami. Rád bych vzhledem ke své zahraniční pedagogické zkušenosti a kontaktům otevřel dveře katedry kvalitním zahraničním uchazečům z Ásie, sám nabízím možnost výuky v anglickém a německém jazyce.

Výstavní činnost, pravidelná prezentace výtvarných prací katedry na expozicích i digitální formou, navrhování a vytváření samostatných expozic pod vedením zkušeného odborníka, prezence katedry v médiích, příprava koncepce a participace katedry na programu PQ 2023, který bude zveřejněn v průběhu května 2021, jsou po pedagogické i organizační stránce, podstatnou součástí programu katedry scénografie. Přístup k novým, netradičním technologiím, novým materiálům formou exkurzí, přednášek, praktických seminářů, je nutností.

Jednotlivé kroky a postupy, které navrhuji, jsou provázány s aspekty organizace a ekonomiky vedení katedry, i celé DAMU. Rád bych, po vzájemné dohodě s

pedagogy a s vedením školy, postupně zcelil některé předměty do výukových/seminárních bloků, které vytvoří prostor pro variabilitu a včlenění navrhovaných tématických okruhů. Mou prioritou je jasná strukturovanost a hierarchie výuky tak, aby student dostal co nejhlubší základ, vytěžil široké množství informací a získal co nejvyšší profesní připravenost.

Plánované postupy/projekty vyžadují do budoucna úzkou spolupráci s katedrou produkce. Tato spolupráce má umožnit, přístup k finančním zdrojům z možných grantů jak Ministerstva kultury, tak z Evropské unie, aby byly do budoucna pokryté finančně náročné a dlouhodobé projekty. Jedním z plánovaných, finančně náročných projektů je založení ateliéru světelného designu pro studenty scénografie a pro studenty, kteří úspěšně absolvovali talentové přijímací zkoušky – adepti by se neměli rekrutovat z čistě technických oborů. Výukový program zaručí přední čeští a mezinárodní světelní designéři.

Zásadní je pro mě pravidelná spolupráce studentů v divadelním prostoru Disk a prezentace našich studentů v něm v součinnosti s dalšími katedrami školy. Disk by měl do budoucna, po dohodě s vedením školy, ve větší míře plnit funkci laboratoře katedry scénografie a ateliéru světelného designu a současně multimediálního, divadelního prostoru.

Scenografie je v nejasné současnosti komplexní výtvarně dramaturgický hraniční obor, který bádá o vztazích v prostoru, o tom, jak nás prostor manipuluje – utváří, jak se v něm a vůči němu společensky vymezujeme. Bádá o vžitých sociokulturních pravidlech prostoru, s nimiž vědomě nakládáme v rámci tématu, doby i společenské situace. I když je výrazně divadelním oborem, nemůže využívat divadla jako jediného zdroje. Přineslo by to izolaci oboru a formalismus. Zprostředkovat cestu k osobní kulturní identitě, k vlastním tvůrčím a kulturním zdrojům, k citlivosti vnímání schémat prostředí, ve kterých se nacházíme a vědomá i kritická komunikace s těmito zdroji, je úlohou výuky nejen scénografie, ale i dalších uměleckých a kulturněvědných oborů, které jsou s ní provázány a nelehkou vlastní cestou, na které je důležité vytrvat.

S pozdravem,

v Praze, 5. 5. 2021

doc. Mgr. Jan Štěpánek

